

Személyi bibliográfiák

Napjainkban egyre-másra jelennek meg olyan személyi bibliográfiák, melyek csekély módosítással sokkal jobban betölthetnék rendeltetésüket.

A korszerű fölépítésű személyi bibliográfia mintájaként merem javasolni Gyuris György *Dugonics-bibliográfiáját*, amelyben a személyi bibliográfiák készítésében szerzett tapasztalataink összegeződtek.

Mindjárt a cím tömör: nem szerepel ebben sem az, hogy „X. Y. munkássága”, sem hogy „szakirodalmi” vagy szépirodalmi” munkássága. Csupán Dugonics András neve áll itt, hiszen az alcím (bibliográfia) egyértelműen vall a műfajról.

A bibliográfia két részből áll. Ismét végtelenen redukált tömörséggel: [Munkák] *Tőle és Róla*. Ez fölöslegessé teszi számos személyi bibliográfia ismétlődő megfogalmazását: „X. Y. dolgozatai”, „könyvei, cikkei” stb., vagy „írások X. Y.-ről”, „X. Y.-ről megjelent cikkek” s hasonlók.

Ertelmetlen, sőt zavaró, ha az életmű időrendi fölsorolását *alaki szempontból* (könyvei, különnyomatai, folyóiratcikkei, újságcikkei stb.) megtörjük, a tudományos vagy írói fejlődést megvilágító történeti rendet ilyen vagy más szempontokkal kereszteljük. Ha nyomtatásban jelenik meg a bibliográfia, esetleg a főbb formai kategóriákat (pl. az önállóan megjelent műveket) tipográfiával elkülöníthetjük a többitől (dólt szedéssel). De ennek hiánya sem nagy baj: a mutató föladata a formai csoportosítást is elvégezeni.

Látszólag sem ide, sem oda nem — vagy inkább mindkét kategóriába? — tartozik az íróról, tudósról nem általában szóló írás (amilyen a vele életében készített interjú, a róla születésnapján, kitüntetések stb. készített riport, majd a nekrológ vagy az évfordulóin írott emlékezés), hanem egy-egy művének ismertetése, kritikája, vitája. *Ezt a legtöbb személyi bibliográfia helytelenül elszakítja a műtől, s az íróról, tudósról szóló részbe teszi, jobb esetben időrendben, sajnos, még ma is sokszor a kritika stb. írója nevének kezdőbetűje rendjében. Holott a műről szóló konkrét írásnak a műnél van a helye: a mű címléírása után, mintegy annotációként, Ism. rövidítés után idő-*

rendben (ismét nem a cikkírók betűrendjében!) kell őket fölsorolni, *így válik történetileg is áttekinthetővé egy-egy mű fogadtatása, esetleges vitája.*

Az önálló művek időrendi besorolásában éppen a kritikák jönnek gyakran segítségünkre. Ha más forrásból nem tudjuk, hogy egy-egy önálló mű pontosan, a folyóirat-, sőt újságcikkek keltezése közé beilleszthetően, mikor jelent meg, az első kritika, ismertetés kelte kellő fogódzót nyújt. A művet időben *ez elé* kell helyeznünk. Mert az önálló műnek akár az év elejére, akár a végére való mechanikus helyezése félreértésre ad okot. (Mária Béla bibliográfiájában pl. egyik verseskönyve így szerepel 1944 végén, azt a látszatot keltve, hogy ez lenne a fölszabadulás utáni első hazai verseskönyv. Csak a kötetnek a bibliográfia másik részében elhelyezett kritikai visszhangjából derül ki, hogy a kötet 1944 január végén, február elején jelent meg!)

Gyakori, hogy egy-egy folyóiratcikkek megjelenik különnyomatként, majd esetleg a szerző gyűjteményes kötetében is. Az időrendi közlésmód itt is a legtakarékosabb: míg a formai szempont alapján három helyen is szerepel a lényegében azonos tétel (mint a Radnóti-bibliográfiában), addig itt *egyetlen egyszer*, csupán egyenlőségjellel, sőt jelekkel föltüntetve, hogy ugyanaz a mű milyen alakban jelent meg. Gyuris említett bibliográfiájában még azt is jelezte — egy-egy évben a korábban már közölt cím tévelszámára utalva —, hogy a műnek újabb kiadása mikor jelent meg.

A rövidítésekről, annotációkról és a mutatórendszerrel itt is ugyanazt mondhatnám el, amit a hírlap-repertórium kapcsán már elmondtam. Elképeztő, hogy *ma is jelennek meg személyi bibliográfiák bármiféle mutató nélkül!* Viszont nemcsak elképzelhető, de meg is követelhető, hogy egy-egy életmű sajátosságának megfelelően a mutató a szokásos elemeken (név-, helynév-, tárgyszó stb.) kívül másokkal is gazdagodjék. Pl. költőről szólva (Radnóti-, József Attila-bibliográfiában) nagyon hasznos a *verscím-mutató*. Ennek sem szükséges külön lennie, beolvasztható az egységes mutatóba.

Péter László

A mi társadalmunk nemcsak igényeket kielégítő, hanem igényeket keltő társadalom is.

Aczél György